

ISSN 2076-586X

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

**ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Науковий журнал

Виходить 40 разів на рік

Заснований у березні 1997 року

№ 28 (321). 2014

Черкаси - 2014

**Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16161-4633ПР від 11.12.2009**

Матеріали “Вісника” присвячені проблемам едукативної роботи у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах. У публікаціях досліджуються різні аспекти розвитку та становлення вищої школи та інших закладів освіти, особливості організації різних форм навчання, розробки нових педагогічних технологій, педагогічні умови ефективності пізнавальної діяльності студентів та школярів, неперервність професійної освіти та ін.

Наукові статті збірника рекомендовані викладачам вищої та загальноосвітньої школи, студентам, магістрантам та аспірантам.

Постановою президії ВАК України від 10.02.2010 р. № 1-05/1 (Бюлетень ВАК України, 2010. – №3) журнал включено до переліку наукових фахових видань зі спеціальності «Педагогічні науки».

Випуск № 28 (321) наукового журналу Вісник Черкаського університету, серія педагогічні науки рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 3 від 01.02.2013 року.)

Журнал реферується Українським реферативним журналом «Джерело» (засновники: Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського) та Реферативним журналом Всеросійського інституту наукової і технічної інформації РАН (ВІНІТІ РАН).

Головна редакційна колегія:

Кузьмінський А.І. чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. (головний редактор); *Босчко Ф.Ф.* чл.-кор. НАПН України, д.б.н., проф. (заступник головного редактора); *Тарасенкова Н.А.* д.пед.н., проф. (заступник головного редактора); *Луценко Гр.В.* к.ф.-м.н., доц. (відповідальний секретар); *Біда О.А.* д.пед.н., проф.; *Головня Б.П.* д.т.н., доц.; *Гусак А.М.* д.ф.-м.н., проф.; *Драч О.О.* д.і.н., доц.; *Жаботинська С.А.* д.філол.н., проф.; *Кукурудза І.І.* д.е.н., проф.; *Лизогуб В.С.* д.б.н., проф.; *Марченко О.В.* д.філос.н., проф.; *Мінаєв Б.П.* д.х.н., проф.; *Морозов А.Г.* д.і.н., проф.; *Перехрест О.Г.* к.і.н., проф.; *Поліщук В.Т.* д.філол.н., проф.; *Селіванова О.О.* д.філол.н., проф.; *Соловійов В.М.* д.ф.-м.н., проф.; *Чабан А.Ю.* д.і.н., проф.; *Архипова С.П.* к.пед.н., проф.; *Савченко О.П.* к.пед.н., проф.

Редакційна колегія серії:

Тарасенкова Н.А., д.пед.н., проф. (відповідальний редактор); *Біда О.А.*, д.пед.н., проф. (заступник відповідального редактора); *Король В.М.*, к.пед.н., проф. (відповідальний секретар); *Бурда М.І.*, д.пед.н., проф., член-кор. АПН України; *Градовський А.В.*, д.пед.н., проф.; *Десятов Т.М.*, д.пед.н., проф.; *Євтух М.Б.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Капська А.Й.*, д.пед.н., проф.; *Крилова Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Малова І.Є.*, д.пед.н., проф. (Росія); *Мельников О.І.*, д.пед.н., проф. (Білорусь); *Мілушев В.Б.*, доктор, професор (Болгарія); *Ничкало Н.Г.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Расчотіна С.О.*, д.пед.н., проф. (Росія); *Семеріков С.О.*, д.пед.н., проф.; *Скафа О.І.*, д.пед.н., проф.; *Симоненко Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Шпак В.П.*, д.пед.н., проф.; *Архипова С.П.*, к.пед.н., проф.; *Грабовий А.К.*, к.пед.н., доц.; *Гриценко В.Г.*, к.пед.н., доц.; *Демченко О.Г.*, к.ф.-м.н., доц.; *Касярум Н.В.*, к.пед.н., доц.; *Майборода Г.Я.*, к.пед.н., доц.; *Савченко О.П.*, к.пед.н., проф.

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, вул.О.Дашкевича, 22, к.376
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
кафедра загальної педагогіки і соціології. Тел. (0472) 33-10-96

вступати в діалог з духовними і культурними цінностями, в ході якого формується і розвивається здатність до відповідного сприйняття інших людей, навколишньої дійсності в цілому.

Характерною особливістю нашої епохи є глобальна криза, що виникла на переломі століть і охопила всі сторони життєдіяльності суспільства: державний устрій, соціальну сферу, економіку, культуру, науку, освіту. Тому сьогодні діалогічна культура входить в ієрархію загальнолюдських цінностей і допомагає знайти істинні цінності і сенс життя, знайти адекватні форми соціалізації, адаптації, культурної ідентифікації та самореалізації, зберегти свою індивідуальність.

Діалогічні відносини з іншими людьми дозволяють особистості осмислити власне буття, а діалог з минулим і сьогоденням став однією з найважливіших педагогічних завдань сучасності, так як в полісуб'єктному діалозі відбувається становлення індивіда особистістю, групи – колективом, знаходиться свідомість життя і своєї професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Мазко Е. П. Диалогическая сущность культуры педагогического взаимодействия будущего учителя иностранных языков / Е. П. Мазко // Педагогика: традиции и инновации: материалы II междунар. науч. конф. (г. Челябинск, октябрь 2012 г.). — Челябинск: Два комсомольца, 2012. — С. 169-172.
2. Облат Ю.Н. Средства формирования диалогической культуры участников учебно-воспитательного процесса в высшей школе [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/700/1/Pedagog.64.2004.66-71.pdf>
3. Чалая И. Н. Формирование диалогической культуры будущего учителя в образовательном процессе педагогического колледжа: дисс. ... канд. пед. наук. спец. 13.00.08 / Чалая И. Н. — Калуга, 2009. — 186 с.
Одержано редакцією 11.08.2014.
Прийнято до публікації 15.08.2014.

Аннотація. В статті розглядається формування диалогічної культури при підготовці майбутніх учителів початкових класів. Освітлюються основні компоненти диалогічної культури.

Ключевые слова: диалогическая культура, образование, учитель, школа.

Summary. The article deals with the formation of cultural dialogue in the preparation of primary school teachers. Highlights the main components of dialogic culture. dialogical culture today introduced a hierarchy of human values and helps to find the true value and meaning of life, to find adequate forms of socialization, adaptation, cultural identity and self-maintain their individuality. Dialogic culture is a complex concept that includes the following components as positive motivation to bilateral cooperation, knowledge of dialogical activity, dialogic skills and personality traits that ensure the effectiveness of dialogic communication.

Keywords: dialogical culture, education, teacher, school.

УДК 37.378

Кучай О.В.

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Анотація. У статті розглянуто формування педагогічної майстерності в майбутніх учителів. Педагогічна майстерність є важливим елементом успіху для будь якого викладача. Важливими також є усвідомлення вчителем перспектив свого професійного розвитку у педагогічній діяльності, вміння визначати особливості власного індивідуального стилю, здатність використовувати і зміцнювати свої позитивні якості, готовність до творчого, новаторського пошуку в педагогічній діяльності.

Ключові слова: педагогічна майстерність, учитель, творчість.

Постановка проблеми. Проблема підготовки вчителя опинилася сьогодні на зіткненні багатьох загальнонаукових, соціальних, культурних і морально-етичних процесів. Значущою залишається роль вчителя – майстра педагогічної праці, громадянина, носія загальнокультурних і національних цінностей, основою професіоналізму якого є постійне

самовдосконалення. Тому набуття педагогічної освіти передбачає не лише оволодіння системою знань та способами діяльності. Важливого значення набувають мімічні, пластичні, інтонаційні, мовленнєві вміння педагога, його емоційність, адекватне сприймання дітей. Через це необхідно, щоб у системі професійної підготовки студенти педагогічних спеціальностей опановували знаннями й практичними вміннями особливого виду: здатністю яскраво і переконливо виражати свої почуття, володіли б прийомами впливу на уважність аудиторії, умінням керувати своїм психофізіологічним апаратом та творчим самопочуттям для успішної організації спілкування та взаємодії з учнями тощо. У зв'язку з цим, варто звернути увагу на такі властивості особистості вчителя, як образність та гнучкість мислення, саморегуляцію психічних станів, емпатію, вміння привертати й утримувати увагу учнів, мовленнєву виразність, вміння в сфері невербальної та вербальної комунікації [1].

Аналіз останніх публікацій. Проблема формування професійно-педагогічної майстерності педагога є широко досліджуваною в сучасній психолого-педагогічній літературі. Різні аспекти означеної проблеми розглянуто в працях вітчизняних учених: І.Зязюна, В.Кременя, А.Кузьмінського, Н.Ничкало, Е.Помиткіна, М. Солдатенко та ін.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна майстерність є суб'єкт-суб'єктною взаємодією вчителя й учнів. Учні стають співавторами соціально-культурної діяльності, яку творчо організує вчитель.

Співтворчість надає учасникам педагогічної дії право на свій темп, свій потенціал творчих можливостей і свій шлях його реалізації. До умов, які зумовлюють суб'єкт-суб'єктні відносини вчителя й учнів у творчому вияві можна віднести: суб'єкт-суб'єктну взаємодію, коли кожен учасник творчого процесу має право на власне рішення; створення і збереження учасниками педагогічної дії атмосфери творчості; стимулювання індивідуального стилю творчої діяльності і самовираження кожного з суб'єктів учіння; постійний розвиток і саморозвиток власних творчих можливостей і педагогічної майстерності основного суб'єкта педагогічної дії – вчителя. Суб'єктна позиція у творчій діяльності сприяє розвитку здатності до самостійної дії і її мотивації, вміння оперувати опанованими способами здійснення дій від найпростішої до складної у змінних умовах, самостійно оцінювати результат творчості, виходити за межі даної ситуації, варіативно і творчо вирішувати нові завдання [2].

Досить актуальною сьогодні є проблема оволодіння вчителем навичками педагогічної техніки, яка, вважає А.Макаренко, має будуватися на психічному стані педагога і виражатися у його жестах, рухах, звичках, які великий учений відносив до обов'язкових атрибутів педагогічної майстерності, яким необхідно навчати вчителя [3].

Для навчального закладу високий рівень педагогічної майстерності викладацького складу є гарантією успішності навчально-виховного процесу, результативності психолого-педагогічної діяльності, конкурентоспроможності у сфері освітніх послуг. Адже, як наголошує Е.Помиткін, високий рівень педагогічної майстерності зумовлює успішність професійної діяльності, дозволяє викладачеві реалізувати свій особистісний потенціал в умовах творчої праці, отримувати природне задоволення від спілкування з талановитою молоддю, яка готується до педагогічної діяльності в загальноосвітній школі [4].

В.Ковальчук звертає увагу на структуру педагогічної майстерності, в якій виділяються дві її підсистеми: логіко-педагогічна, що включає знання й педагогічне мислення та емоційно-творча, яка пов'язана з роботою педагога (творче самопочуття, психофізіологічні особливості педагога, педагогічна інтуїція, мистецтво спілкування), а також на елементи педагогічної майстерності, виділені І. Зязюном (гуманістична спрямованість, професійне знання, педагогічні здібності, педагогічна компетентність) [5].

Педагогічна майстерність як характеристика фахівця, на думку А.Кузьмінського, не зростає сама по собі, вона ґрунтується на досконалому знанні педагогіки, її законів,

закономірностей і принципів. Такі високі вимоги до власної діяльності як креативність, критичність мислення відрізняють викладача з високим рівнем педагогічної майстерності [6].

Сутність педагогічної майстерності вчителя - в його особистісних якостях, що, за нашим переконанням забезпечують успішність його професійної діяльності. Педагогічна майстерність виявляється в діяльності, але не зводиться до неї. Вона характеризується високим рівнем розвитку спеціальних умінь, але й це не головне. Головне криється у позиції педагога, його здібностях віртуозно керувати діяльністю учнів. Можна бути професійно компетентним педагогом, тобто вільно орієнтуватися в предметній сфері, системно сприймати і діяти в педагогічній діяльності, мати особистіснo-гуманітарну орієнтацію, вміння узагальнювати і передавати свій досвід іншим колегам, бути здатним до рефлексії, володіти сучасними педагогічними технологіями, але при цьому не бути майстром, а залишатися добротним ремісником.

Педагогічна майстерність передусім пов'язана з особистістю педагога, із комплексом якостей, які сприяють забезпеченню високого рівня самоорганізації професійної діяльності. Комплекс якостей учителя-професіонала, що допомагає йому забезпечити навчально-виховний процес на високому творчому рівні, досить великий. Педагогічна майстерність із технологічної точки зору - це система, основними компонентами якої є висока загальна культура, гуманістична спрямованість, професійні знання й уміння, творчість і педагогічні здібності [7].

Висновки. Педагогічна майстерність є важливим елементом успіху для будь якого викладача. Важливими також є усвідомлення вчителем перспектив свого професійного розвитку у педагогічній діяльності, вміння визначати особливості власного індивідуального стилю, здатність використовувати і зміцнювати свої позитивні якості, готовність до творчого, новаторського пошуку в педагогічній діяльності. Педагогічна майстерність – це самобутній сплав власної культури, знань і ідеології вчителя, його всесторонньої теоретичної підготовки з покращанням прийомів навчання й виховання, педагогічною технологією та передовим досвідом. Водночас – це вид діяльності, який торкається переважно внутрішньої сфери вчителя: бажання стати майстром педагогічної справи; переконання в тому, що майстерність забезпечує не лише високу результативність праці, а й почуття задоволення від неї, утвердження себе як професіонала.

Список використаної літератури

1. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності. — Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д., 2008. – 140 с.
2. Лаврінченко О.А. Педагогічна майстерність як домінуючий складник педагогічної дії // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 3. – С. 102-106.
3. Макаренко А.С. Проблемы школьного советского воспитания: лекции / Пед.соч.В 8 т. - Т.4. - М.,АПН СССР, 1983-1986. - 398с. - С.124.
4. Помиткін Е.О. Оцінка педагогічної майстерності викладача/ Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: Монографія. – К.: 2003. – 246с. – С. 239-244. – С. 239.
5. Майстерність педагогічного спілкування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://piruchniki.ws/11570718/psihologiya/maysternist_pedagogschnogo_spilkuvannya. – Загол. з екрану.
6. Кузьмінський А.І. Післядипломна педагогічна освіта: теорія і практика. – Черкаси: Видавничий відділ ЧДУ, 2002. – 290с.
7. Ковальчук В.І. Сутність та структура педагогічної майстерності вчителя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/20/1/V_Kovalchuk_HEU_27_IPPO.pdf

Одержано редакцією 11.08.2014.
Прийнято до публікації 15.08.2014.

Аннотація. В статті розглянуто формування педагогічного мистецтва у майбутніх учителів. Педагогічне мистецтво є важливим елементом успіху для кожного вчителя. Важливими також є усвідомлення вчителем перспектив свого професійного розвитку в педагогічній діяльності, вміння визначати особливості власного індивідуального стилю, здатність використовувати і зміцнювати свої позитивні якості, готовність до творчого, новаторського пошуку в педагогічній діяльності.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, учитель, творчество.

Summary. The article deals with the formation of pedagogical skills in future teachers. Pedagogical skills are an important element of success for any teacher. Important also is the realization of their prospects teacher professional development in teaching activities, the ability to determine their own individual style features, the ability to use and strengthen their positive qualities, commitment to creative, innovative search in educational activities.

Keywords: pedagogical skills, teacher, creativity.

УДК 378.147

Кулагина Ю.А.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ РАБОТНИКОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ¹

Анотація. У статті представлена авторська програма курсу підвищення кваліфікації, спрямована на формування у педагогічних працівників бюджетної сфери інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКТ-компетентність).

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність, педагог професійного навчання, курс підвищення кваліфікації

Постановка проблемы. Интенсивный процесс информатизации общества и внедрения информационно-коммуникационных технологий в систему профессионального образования заставляет каждого педагогического работника осваивать компетенции, необходимые для того, чтобы уметь взаимодействовать в информационном пространстве. В современных условиях проблема информатизации системы образования не потеряла своей актуальности, так как, во-первых, большой процент педагогов обладает низким уровнем информационно-коммуникационной компетентности, во - вторых, отсутствует совершенная программа их подготовки и переподготовки к использованию информационных технологий.

Анализ последних исследований и публикаций. Теоретической и методической информации об информационно-коммуникационных технологиях обучения в научной литературе достаточно, но при этом работ, освещающих проблему формирования у педагогов профессионального обучения ИКТ-компетентности очень мало. Различные аспекты описанной проблемы представлены в работах Ю.А. Горяева, И.Г. Захаровой, Т.В. Громовой, А.Н. Корякиной, В.А. Красильниковой, К.Р. Овчинниковой, Т.Е. Платоновой и других.

Цель статьи: представить авторскую программу курса повышения квалификации, направленную на формирование у педагогов профессионального обучения информационно-коммуникационной компетентности.

Изложение основного материала. Под «информационно-коммуникационной компетентностью» понимается «уверенное владение цифровыми технологиями, инструментами коммуникации и/или сетями для получения доступа к информации, управления ею, ее интеграции и оценки для решения поставленных задач в профессиональной деятельности [1].

С целью формирования у педагогов профессионального обучения информационно-коммуникационной компетентности и на основании результатов проведенного социологического исследования [2, 4] была разработана программа курса повышения квалификации «Информационно-коммуникационные технологии в системе профессионального образования», рассчитанная на 36 часов.

Основными задачами курса явились: привить педагогам интерес к профессиональной деятельности с использованием информационно-коммуникационных технологий; изучить более углубленно теоретические аспекты информационно-коммуникационных технологий; рассмотреть основные виды деятельности, выполняемые преподавателем с использованием

¹ Статья подготовлена в рамках гранта РГНФ № 14-13-58003